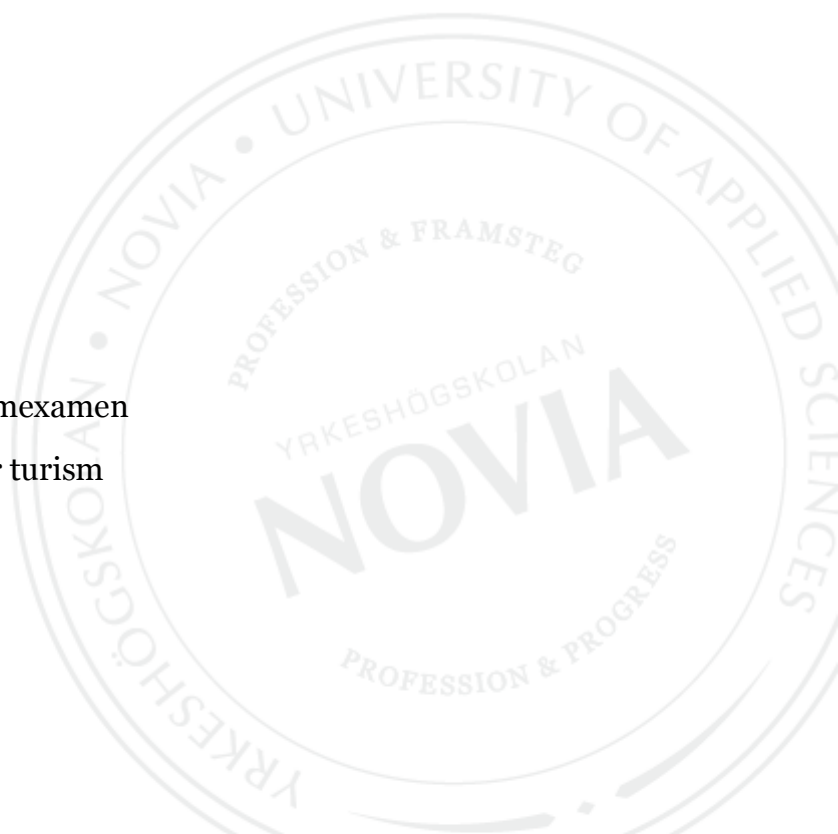

Planering, genomförande och utvärdering av en Campusguidning

Josephine Lindgren

Examensarbete för restonomexamen
Utbildningsprogrammet för turism
Åbo 2013

EXAMENSARBETE

Författare: Josephine Lindgren

Utbildningsprogram och ort: Utbildningsprogram för turism, Åbo

Handledare: Anna-Karin Abrahamsson

Titel: Planering, genomförande och utvärdering av en campusguidning

Datum: 19.4.2013

Sidantal: 30

Bilagor: 3

Sammanfattning

Syftet för detta examensarbete var att skapa ett koncept för en campusguidning. Uppdragsgivaren för arbetet var Yrkeshögskolan Novia och campusguidningen utförs i kvarteret där yrkeshögskolan är belägen. Platserna som besöks under guidningen är de byggnader som anses ha ett kulturhistoriskt värde i kvarteret; gamla stortorget, Klostermellangatan, Rettigska palatset samt Novias campus. Manuset som tillverkats inför guidningen ger möjligheten för framtida studerande på Novia att utföra guidningen. Manuset kan genomföras av studerande inför planerad målgrupp bestående av gäster för Novia, nya studeranden, samt utbytesstuderanden.

Arbetet har utförts i form av projektarbete och består av tre olika faser; planeringsfasen, utföringsfasen samt utvärderingsfasen. Planeringsfasen bestod av att planera guidningen; pilotgrupp, rutt, manus och handout. I utförande fasen utfördes guidningen, och i utvärderingsfasen utvärderades guidningen både enskilt samt med pilotgruppen som närvarat under guidningen.

Den teoretiska delen av arbetet omfattar teori relaterat till projektarbete och guidningsteori.

Språk: svenska

Nyckelord: campusguidning, guideteknik, kulturturism, manus

BACHELOR'S THESIS

Author: Josephine Lindgren

Degree Programme: Degree Programme in Tourism

Supervisors: Anna-Karin Abrahamsson

Title: Planning ,implementation and evaluation of a campus guiding

Date: 19.4.2013

Number of pages: 30

Appendices: 3

Summary

The aim of this Bachelor Thesis was to create a concept for a campus guiding. The principal of this project was Yh Novia and the campus guiding took place in the block where Yh Novia is located. The places that are visited during the guiding are those buildings that are considered to have cultural value in the block; Gamla stortorget, Klostermellangatan, Rettigska palatset and Novias campus. The script that is made for the guiding gives the opportunity for future students at Novia to perform the guiding. The script can be performed by students for the target group; Novias guests, new students and exchange students.

The work has been performed as a project and consists of three different phases; the planning phase, the implementation phase and the evaluation phase. The planning phase consisted of planning the guiding; pilot group, route, script and handout. In the implementation phase was the implementation of the guiding, and in the evaluation phase was the evaluation of the guiding that was done both individually and by the group that attended the guiding.

The theoretical part of the work covers theory related to project work and guiding theory.

Language: Swedish

Key words: campus guiding, guide technique, cultural tourism, script

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte	1
1.2 Metod.....	1
1.3 Uppdragsgivare	2
2. PROJEKTARBETE	2
3. PROJEKTETS FASER	3
3.1 Planeringsfasen	4
3.2 Genomförandefasen	5
3. Utvärderingsfasen	5
4. Teori om guidning	6
4.1 Vad är en guide.....	6
4.2 Guidens yrkesroller	7
4.3 Guideteknik	7
4.4 Målgrupp	8
4.5 Planering av guidning	9
5. Kulturturism	10
5.1 Kulturturisten	11
5.2 Guidning av kultur	11
6. PLANERING AV GUIDNINGEN	12
6.1 Målgrupp.....	13
6.2 Planering av rutt.....	14
6.3 Bildarkiv med ruttkarta	14
7. Manus	15
7.1 Gamla stortorget	15
7.2 Det Rettigska palatset	18
7.3 P. C Rettig tobaksfabrik	19
7.4 Stiftelsen för Åbo Akademi & Novia	23
8. UTFÖRANDET AV GUIDNINGEN.....	25
9. UTFÖRANDET AV GUIDNINGEN	26
9.1 Självutvärdering	26
9.2 Utvärdering av gruppen	27
10. Utvecklingsförslag	29
11. Sammanfattning.....	30

Källförteckning

Bilagor

1. INLEDNING

Efter att ha gått en kurs i campusguidning på Åbo Akademi fick jag förslaget att göra ett koncept för en campusguidning för Yrkeshögskolan Novia i Åbo. Guidningens innehåll lyfter upp kulturhistoriskt och arkitektoniskt värdefulla byggnader i kvarteret.

Arbetet inleds med teori relaterat till projektarbete och guidningskunskap som fungerar som stöd för den praktiska delen i arbetet. Den praktiska delen av arbetet består av att tillverka ett manus inför guidningen samt att utföra guidningen på en pilotgrupp för att se att manuset fungerar även i praktiken. Därefter kommer jag att redovisa för resultatet av guidningen i form av utvärdering från pilotgruppen samt en självutvärdering.

1.1 Syfte

Syftet med arbetet är att skapa ett temaguidningskoncept för en guidning angående historiken kring kvarteret där YH Novias campus i Åbo är beläget. Platserna i kvarteret som besöks under guidningen är de byggnader som har ett kulturhistoriskt värde i kvarteret; Gamla stortorget, Klostermellangatan, det Rettigska palatset samt Novias campus.

Jag kommer att arbeta utifrån en projektmodell där jag kommer att redogöra för de olika faserna för hur man skapar en guidning från planeringsfasen till utföringsfasen, samt göra en utvärdering.

Jag kommer att göra ett manus för guidningen så det är möjligt för framtida studeranden på Novia att framföra denna guidning. Guidningen kan som färdig ges ut som en tjänst av Novia för planerad målgrupp; gäster på Novia, nya studeranden, utbytesstuderanden och i princip alla de som är kulturhistoriskt intresserade.

1.2 Metod

Arbetet kommer att delas in i tre faser; planeringsfasen, genomförandefasen samt utvärderingsfasen. I den första fasen planerar jag guidningen. Jag skriver teori och samlar in den information som behövs för att kunna göra ett manus till guidningen samt kontaktar planerad målgrupp inför guidningen. I den andra fasen utför jag guidningen, och i den tredje fasen sker utvärderingen av guidningen enskilt samt tillsammans med målgruppen. Jag

kommer att läsa mig in på teori relaterat till guidning, olika guidningstekniker samt om projektarbete innan arbetsprocessen börjar. Jag kommer även att ta del av material från tidigare studiehelheter där liknande uppgifter utförts. Till manuset kommer jag samla in information om kvarterets historik via litteratur samt museibesök.

1.3 Uppdragsgivare

Uppdragsgivaren för detta projekt är Yrkehögskolan Novia. Beställaren av projektet är Anna-Karin Abrahamsson som är programansvarig för turism. Anna-Karin Abrahamsson har även fungerat som handledare för arbetet. Förslaget till projektet är av avdelningschef Mona Bischoff.

2. PROJEKTARBETE

Mitt slutarbete kommer att utföras i form av ett projektarbete, och jag har därför valt att läsa in mig på teori om projektarbete samt de olika faserna som ingår i ett projekt.

Det finns olika definitioner på vad ett projekt är för någonting. Enligt Nationalencyklopedin definieras ett projekt som en idé eller en plan för uppnåendet av ett visst resultat; ofta även arbetet med att genomföra planen. (Nationalencyklopedin)

Ett projekt är en tidsbestämd och avgränsad aktivitet som genom styrning samt resurser skall nå ett bestämt mål. I dagens läge används begreppet projekt inom flera organisationer för att beteckna företeelser och förhållanden av skilda slag. Det finns fyra olika särdrag som präglar ett projekt. Det första är att det finns ett uppdrag som anger vilket målet för projektet är. Ett projekt är av en engångskaraktär. Det andra särdraget är att projektet i allmänhet har förutbestämda leveransdatum. I vissa projekt finns det både förbestämt startdatum och slutdatum, och då gäller det att planera, organisera och styra projektet för att leverera slutresultatet inom bestämd tidsram. Det tredje särdraget är att projektet ofta präglas av att det finns en förutbestämd ram för resursförbrukning; en projektbudget. Till sist präglas ett projekt även av en tillfällig organisation. Organisationen är tillfällig eftersom projektmedarbetarna rekryteras för att genomföra projektet, men när projektet är slutfört upplöses denna organisation. Man kan betrakta ett projekt som en inläringssituation, eftersom

projektet bidrar till en situation som kan leda till kompetensutveckling för projektets medlemmar.(Macheridis 2005: 12-15)

När man jobbar med ett projekt så behöver det inte betyda att man nödvändigtvis arbetar i en projektgrupp, utan man kan även arbeta själv med ett projekt. Den som arbetar själv med ett projekt har bara sig själv att lita på om hur resultatet för projektet kommer se ut. (Markusson 2011:8)

För ett projekt så finns det en uppdragsgivare, även kallad beställare. Med en beställare avses den person eller organisation som i förväg försäkrar sig om ett visst resultat, och överlåter arbetet för att få fram resultatet till en annan person eller organisation. Under planeringsfasen spelar beställaren en avgörande roll, och genom möten kan beställaren fastställa och definiera vad denne vill ha och vad som egentligen drivit fram projektet, vilka förväntningar som finns samt vilka kriterier som måste uppfyllas. Under genomförandefasen är det vanligt att beställaren håller sig undan, men följer med projektet vid kontroller och viktiga beslutsfattanden. Under utvärderingsfasen överlämnas projektet till beställaren för reflektion, men beställaren har dock krav att få resultaten förklarade för sig. Uppdragsgivaren är den som fattar det formella beslutet om att projektet skall genomföras, och denne har även det slutliga ansvaret för projektet.(Nordberg 2002: 33-47)

Projekt kan skilja sig åt vad gäller mål, omfattning tidsmässigt, organisation, resursanspråk etc. Det är relevant att fundera igenom vilket typ av projekt man har att göra med eftersom projektets fasindelning, tids- och aktivitetsplan m.m. skall bestämmas. (Macheridis 2005:34–35)

3. PROJEKTETS FASER

En projektmodell beskriver hur ett projekt skall drivas; vilka olika faser som projektet skall komma att bestå av. Det finns olika projektmodeller man kan använda sig av som består av olika faser. De olika faserna ligger i en logisk ordning efter varandra så att den föreliggande fasen ligger till grund för följande. (Macheridis 2005:38)

I detta projekt består projektmodellen av tre olika faser; planeringsfasen, genomförandefasen samt utvärderingsfasen.

3.1 Planeringsfasen

Planeringsfasen börjar efter att projektbeslutet är fattat . Planeringsfasen syftar ofta till att skapa struktur över projektarbetet samt att fastställa en deadlineför projektet. Det är därför viktigt att planera vad som skall äga rum när, hur och i vilken ordning. Projekt med tydliga mål och klara kravspecifikationer, dvs. konkreta projekt är lätta att tidsplanera och bestämma resursbehovet för. Projekt vars uppdraget snarare är en vision som blir klarare under projektets gång, dvs. öppna projekt är svåra att planera i förväg. Anledningen till att de kan vara svåra att planera är att det kan råda osäkerhet kring projektets mål och struktur.(Macheridis 2005:88)

Det är viktigt att ha en projektplan när man arbetar med ett projekt. En projektplan innebär projektets planering. Syftet med planen är att visa vilka olika faser som skall genomföras, samt när de skall genomföras.(Nordberg 2002:22)

I projektplanen bestämmer man hur man skall gå tillväga med projektet: vilka resurser som är nödvändiga för projektet, vilka kompetenser som måste tillföras samt vilka metoder som skall användas. Under arbetets gång utvecklas den preliminära planen för att nå dess mål. Planen kan ändras efterhand som man arbetar med projektet, och är därmed ett levande dokument som fungerar som stöd till projektet för att uppfylla dess mål. Projektplanen skapar klarhet kring vad man vill åstadkomma med projektet. Planen fungerar som en arbetsbeskrivning man kan gå tillbaka till om oklarheter uppstår.(Marttala& Karlsson 1999 54-64)

En detaljerad planering ger en bra uppskattning och en känsla av självsäkerhet. Allt som påverkar kvaliteten på det som skall produceras bör anses tillhöra ett kvalitetssystem. Kvalitetssystemet kan exempelvis bestå av hur vi är organiserade, projektarbetarnas kompetens, checklistor, rutiner samt metoder. När den övergripande projektplanen är färdig lämnas den in till beställaren. Beslutet som fattas av beställaren efter planen lämnas in kan resultera i att avbryta projektet, förbättra underlaget, byta angreppssätt eller gå vidare till genomförandefasen. Planen för att realisera projektet är nu ett bra beslutsunderlag med genomarbetade målformuleringar, tidsplan, budget och organisation för arbetet. (Marttala & Karlsson 1999:59–64)

3.2 Genomförandefasen

Ordet realisera kan både betyda att förverkliga eller att förvandla. I genomförandefasen är det dags att förvandla projektplanen till verklighet. Alla oklarheter kring planen är utredda, man vet vilken kompetens som behövs, vilka resurser som skall användas samt med vilka metoder man skall genomföra projektet. (Marttila & Karlsson 1999:66)

Till genomförandefasen hör alla de aktiviteter som handlar om att få planen för projektet förverkligad. Under denna fas skall projektplanen övergå från teori till handling. Beroende på hur uppdragsbeskrivningen ser ut från beställarens sida kan projektet genomföras på olika sätt. Ju längre tid ett projekt varar, desto större är risken att förutsättningarna förändras, man tappat intresse för projektet och slutresultatet blir ointressant. Om inte planerna går att genomföra som planerat, gäller det att fort hitta nya kreativa lösningar för att undvika att arbetet stannar upp och tar icke önskvärd riktning. (Nordberg 2002: 22-24)

Uppföljning och statusrapportering av projektet skall ske regelbundet skriftligt eller muntligt över möte beroende på hurdant projekt man arbetar med. Under rapporteringen skall man gå igenom projektets status; t.ex. eventuella milstolpar. Man tar även upp kommande aktiviteter, uppföljning av tidsplan, uppföljning av kostnader, uppföljning av kvalitet, beslutspunkter samt riskhantering. Genomförandefasen är avklarad när alla arbetsresultat är godkända och projektets totala slutresultat har den kvalitet samt funktion som ställs som mål för projektet vid planeringsfasen. (Marttila & Karlsson 1999: 82-83)

3. Utvärderingsfasen

Avsikten med att utvärdera ett arbete är för att ta reda på resultatet av arbetet. Utvärderingen kan omfatta allt från planeringen, genomförandet samt resultatet. Utvärdering är en granskning av en verksamhet vars syfte är att värdera hur den lyckats i förhållande till målsättningen. Värderingen skall grunda sig på data som analyserats och tolkats på ett relevant sätt. Med en utvärdering vill man få en feedback och förslag till förbättringar. En utvärdering består av fyra olika delar; insamling av information, analysering samt tolkning av materialet, värdering och formulering av resultatet till förbättringar samt rapportskrivning. Det viktigast med en utvärdering är att den ger information om vad som gick bra samt mindre

bra under projektets gång, samt vad man kan dra nytta av i framtida liknande projekt.(Nordberg 2002: 93-96)

För att projektet skall kunna avslutas måste alla delar av projektet vara uppdaterade och godkända av beställaren. Projektresultatet skall vara godkänt och väl dokumenterat i slutrapporten. Utvärderingen av hur projektet har förflutit är den enda möjligheten för en organisation att utveckla sitt projektkunnande. En slutrapport bör innehålla en sammanfattning, en utvärdering av projektets mål, redovisning av eventuella kostnader, erfarenheter från arbetet samt förslag till åtgärder och förbättringar. Rapporterna kan se olika ut beroende på projekttypen och projektets inriktning. Det viktiga med slutrapporten är dock att den fyller sin funktion.(Marttala& Karlsson 1999: 86-87)

4. Teori om guidning

För att kunna genomföra guidningen så behövde jag även läsa in mig på teori angående guidning. Jag har valt ut den teori som jag tycker stödjer mitt arbete i praktiken bäst samt är väsentlig för att kunna utföra min guidning med så gott resultat som möjligt.

4.1 Vad är en guide

Nationalencyklopedin definierar en guide som en vägvisare och en reseledare. ”En person som demonstrerar sevärdheter för besökare. Oftast är guiden lokal eller inhemsk till skillnad från reseledare som brukar komma från besökgruppens stad eller hemland.

(Nationalencyklopedin 1992: 163)

I svenska akademins ordlista hänvisas ordet guide till vägvisare och förare. En reseledare kan ibland också vara guide, t.ex. på utflykter. Reseledaren har då samma uppgift att förmedla kunskap om de platser man passerar under utflykten. En guide bör ha samma egenskaper som en reseledare, men kraven på kunskaper för en guide är mycket större. Man måste kunna alla de ämnen som kan dyka upp under en guidning. *Återgivare* kallas en guide som har begränsade kunskaper om speciella sevärdheter. (Aronsson & Tengling, 2003:162)

4.2 Guidens yrkesroller

En guide har olika sorters roller att uppfylla under en guidning. Guiden skall fungera som guide, informatör, medlare, underhållare, beslutsfattare, värd, kurator samt researrangörens/uppdragsbeställarens representant. Något som alltid är viktigt att komma ihåg är att man arbetar som researrangörens ansikte utåt, och har därför en pr-roll i det hela. För att en grupp skall fungera så krävs det en ledare för att gruppen skall känna samhörighet och bli en fungerande enhet. Grundläggande krav på en ledare är god självkänsla, flexibilitet och beslutsförmåga. Man kan grovt dela in ledarskap i tre olika typer av grupper; auktoritär ledare, demokratisk ledare samt ledare med ”låt gå” stilen. En guide är dock egentligen en auktoritet för dess kunder redan från början, eftersom man har en ledarroll, och ordet guide betyder vägvisare. (Erlandsson. 2005:15)

Guiden bör ha en bred kunskap om allt angående de platser som guidningen utförs på. Guiden skall även ha ett intresse för människor samt ett intresse för det som förmedlas under guidningen. Goda guideegenskaper som ofta behövs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter som guide är flexibilitet, entusiasm för sina arbetsuppgifter samt att ha lätt för att kommunicera. Att arbeta som guide betyder att man har en livslång inlärningsprocess. Som guide kan man alltid lära sig något nytt inom sitt område, samt bli bättre på att lära ut sina kunskaper till andra. (Åmodt. 2000:9–11)

4.3 Guideteknik

Det första ögonblicket med kunderna är alltid det viktigaste eftersom kunderna snabbt bildar en uppfattning om ditt arbete samt om dig som person. Det finns en hel del olika guidningstekniker man kan läsa in sig på innan man utför en guidning, så att det genomförs på bästa möjliga vis. Det är även viktigt att befinna sig i god tid på plats före kunderna anländer. Som tumregel kan man ha att vara på plats minst 15 minuter före guidningen, så att man inte börjar guidningen andfådd och stressad. Informationen som ges ut under en guidning beror på tid, plats samt publik. (Erlandsson: 2005: 32)

Helst skall man som guide kunna tala fritt och ledigt, men känner man sig osäker kan man ha lite stödanteckningar till hands under guidningen. Något man även bör tänka på är att lägga in extra tid i guidningen för att besvara eventuella frågor. Vet man inte svaret på

kundernas frågor får man be om att återkomma, eller ge råd om var kunden kan få svar på sin fråga. När man gör en guidning är det viktigt att guiden går först av alla, så att det inte skapar förvirring i gruppen om vart man skall gå. Det gäller att välja ett tempo som passar för gruppen, och hålla koll på tiden. Det är viktigt att se till att hela gruppen finns på plats vid varje informationspunkt under guidningen. Man får ofta be gruppen komma lite närmre, så att även de som står längst bak hör allt vad som sägs. Man bör även tänka på var man placerar sig, om det blåser eller är trafikbuller så hör inte gruppen lika bra vad som sägs. (Erlandsson 2005:76)

En guidning är en kontinuerlig performans, med guiden i huvudrollen, inte flera fristående föredrag. Det är viktigt att det finns en röd tråd genom hela guidningen.

Om man har en karta eller en handout skall man se till att använda sig av den under guidningen, den skall inte fungera endast som en souvenir för kunderna att ta med sig hem. (Föreläsning, Berggren 23.5.2011)

Då den tid kommer då man tar farväl av gruppen, så är det ett bra tillfälle att skapa lite marknadsföring för platsen eller för företaget man jobbar för. Vissa guider har med sig frågeformulär som ska delas ut och samlas in för att få feedback från gästerna.

Oavsett hur lyckat researrangemanget är, så kan det finnas missnöjda kunder. Det är bra att få veta om en kund är missnöjd, för att kunna göra någonting åt det. Man bör därför vara nöjd om kunden delar med sig av denna information, och lyssna på vad denne har att säga så att man kan göra bättre ifrån sig följande gång. (Erlandsson 2005:87)

4.4 Målgrupp

En guidning bör vara planerad från början till slut så att den anpassar sig till just den målgrupp man möter. Jämfört med en reseldare så har en guide mycket kortare tid tillsammans med målgruppen för guidningen, och därför är gruppen oftast förväntansfull och redo att ta emot information. Man börjar därför alltid med att presentera sig själv och en genomgång av den guidning som skall genomföras. (Erlandsson.2005:32)

Ju mer man vet om sin målgrupp, desto lättare är det att anpassa sig med den information man ger ut. Man kan anpassa sitt berättande under en guidning om man får veta om gruppen företräder någon viss yrkesgrupp. Då kan man fokusera på sådant som är av intresse

för just den yrkeskategorin, och hitta beröringspunkter. (Personlig kommunikation. Airi Forsell, 14.11.2012)

4.5 Planering av guidning

Om guiden själv får planera rutten, försök att få den så intressant, mångsidig och så bekväm som möjligt. Oftast lägger guider själva upp arbetsmaterialet inför en guidning så det blir mer personligt. Ett guide material utvecklas och förändras varje gång det används. Denna del av arbetet är mycket tidskrävande, särskilt vid första upplägget. När man söker information till sin guidning är oftast inte problemet att få fram tillräckligt med information, utan att istället att begränsa den information man har så den passar målgruppen. När man gör en faktainsamling bör man fundera på vilken berättelse man vill skildra samt vilket område man vill fokusera guidningen på. Det är viktigt att kunna blanda kuriosa och fakta. Att knyta ihop med aktuella händelser är också något som kan väcka intresse till sin målgrupp. Det är bra att ha djupa faktakunskaper, men det kan många gånger räcka med att endast dela med sig av en liten del av dem. Speciellt gällande årtal och siffror, som kan rundas av. Om man är mycket påläst inom ämnet man skall guida om så kommer framställningen att ske naturligt. (Erlandsson 2005:67)

Om man från början utvecklar en ny guidning som tidigare inte utförts, så skall man dels planera vilken rutt man skall gå, dels försöka lägga upp rutten så att det finns intressanta mål att visa och berätta om. Sedan gäller det att läsa in sig på ämnet: det är bra att ha bakgrund till det man berättar om, och sedan detaljkännedom som gör det man berättar om intressant. De flesta målgrupper uppskattar historier om personer och händelser. (Personlig kommunikation, Airi Forsell 14.11.2012 . Åbo turistguider ry)

Tidsberäkning av en guidning kan vara svårt, eftersom den ena guidningen inte behöver vara sig den andra lik. Detta kan t.ex. bero på gruppstorlek. En professionell guide håller alltid tiderna, så det gäller att ta kommando över situationen om guidningen inte går enligt planerad tidtabell. Skulle man trots allt planering bli sen, så måste man meddela berörda parter. (Erlandsson 2005:80)

Om man skriver ett stödmaterial för att ha med sig på sin guidning, bör man tänka på att skriva det så enkelt som möjligt, t.ex. med franska sträck och stora bokstäver så att det är

lätt att ta sig igenom sitt material under själva guidningen om det behövs. Det kan även vara till hjälp att ha med sig broschyrer samt kartor till guidningen.(Erlandsson 2005:67)

5. Kulturturism

Eftersom guidningen är planerad för en målgrupp som är kulturhistoriskt intresserade så behövs kunskap om kulturturism som stöd vid tillverkandet av guidningen.

Kulturturism är turism som utgår från lokala och regionala kulturer och kulturarv, som innebär kulturella traditioner, kulturlandskap, historiska miljöer, arkeologiska kulturminnen, industriminnen, museer och kulturaktiviteter m.m. (Boczar & Hallin 2009: 11)

Naturliga och kulturella sevärdheter innebär en del förutsättningar för turismen. Kultur är en tillgång för regioner, och kan användas som ett instrument för samhällets olika sektorer och aktörer. Kultur kan fungera som en resurs som produktionsfaktor, som en attraktion, som resurs för turismen, som kreativitetsfaktor, som inslag i en ords profil och som gemenskapsfaktor m.m. Man kan säga att kulturturism kan beskrivas som turism som bygger på lokala och regionala kulturella förutsättningar. (Weissglas, Paju, Westin, Danell 2002: 8)

Den kulturella betydelsen av en kulturtillgång utgörs av den estetiska, historiska, vetenskapliga samt sociala värde för tidigare, nuvarande samt kommande generationer. Det finns ett antal strategier för att utveckla kulturtillgångar till kulturturismattraktioner. Man kan bygga upp en primär attraktion, skapa ett tema av mindre attraktioner som tillsammans utgör en primär attraktion, utveckla kulturrutter samt ta hjälp av olika händelser(events) vid skapandet. (McKercher 2002:71–110)

Holloway (2006) tar upp att kulturturismen idag är det mest snabbväxande området inom turism, vilket innebär att allt fler turister med ett kulturhistoriskt intresse väljer att resa till städer där det finns mycket sevärdheter av kulturhistoriskt värde. Byggnadskultur och arkeologiska platser används ofta inom kulturturistiska sammanhang., och kulturella byggnader är en väldigt viktig tillgång för kulturturismen. .(Boczar & Hallin 2009: 10)

5.1 Kulturturisten

Enligt en undersökning av McKercher and Du Cros (2002) finns det flera olika sorters kulturturister, vilka kan dela in i fem olika grupper. Den förste i grupperingen är den målmedvetna kulturturisten. Denna kulturturist har ett stort intresse för kultur och en djup erfarenhet av olika kulturupplevelser. Följande kulturturist i grupperingen är den kulturturist som besöker kulturupplevelser som en del av en utflykt. Denna kategori av kulturturist har inte lika mycket erfarenhet av kulturella upplevelser som den först nämnde, och är heller inte lika påläst inom ämnet utan är endast intresserad av platsen som besöksmål. I den tredje kategorin finns ”den vardagliga kulturturisten”. Denne kulturturist tillbringar inte så mycket tid på det kulturella besöksmålet, och är inte särskilt påläst inom ämnet. Den tillfälligt kulturella turisten som är den fjärde i grupperingen väljer inte det kulturella besöksmålet baserat på platsens kultur, och följer ytligt med i informationen och programmet som ges ut på platsen. Den sista typen av kulturturist är den slumpartade kulturturisten. Denne typ av kulturturist söker sig inte till destinationer där man kan uppleva kultur, men väl på plats är denne intresserad av den information som ges ut. Denne typ av turist har tidigare erfarenheter av kulturella destinationer. (Richards 2007: 26-27)

Yngre människor är en väldigt viktig målgrupp för kulturturismen av flera olika betydelser. En viktig del av motivationen för att resa hos yngre människor handlar om att upptäcka nya kulturer. Det är nyttigt att yngre människor besöker kulturella attraktioner eftersom kulturella upplevelser även kan påverka framtida turismbeteenden. Yngre resenärer har en betydande roll för framtidens kulturturism i rollen som återkommande besökare. Yngre människor, speciellt studerande är även viktiga för kulturturismen p.g.a. den starka kopplingen mellan kulturkonsumtion och utbildning. Högutbildade människor tenderar att konsumera mer kultur än övriga målgrupper. Man har även kommit fram till att personer vars arbete involverar kulturturism även har en tendens att oftare engagera sig personligen i kulturturism utanför arbetet. (Richards 2007: 14-15)

5.2 Guidning av kultur

Alla kulturturism attraktioner har några gemensamma drag. De berättar en historia, gör kulturtillgången levande, ger turisterna känslan av delaktighet i upplevelsen samt fokuserar på kvalitet och äkthet. (McKercher 2002:121–122)

På en del kulturhistoriska platser fungerar guidning av platsen som en programpunkt. Kultur och kulturarvsturism platser har beskrivits som resmål med en berättelse. Kulturtillgångar har inte ett värde för turister utan platsens historia. Historien kan berättas på många olika vis och på olika nivåer. En historia förser besökaren med information om hur den kulturella platsen skall tolkas, och byggnader och föremål på platsen blir mer levande för turisterna om de fått ta del av historiken kring platsen. En viktig del av de flesta upplevelser är att bli underhållen. Drama i historiken är något som de flesta besökare vill höra om, det gör budskapet mer kreativt och spännande. Att kunna tolka och förstå en kulturell plats är viktigt, liksom att kunna förmedla kulturen på ett kreativt, levande och underhållande sätt. Informationen som ges ut under en guidning för en kulturhistorisk plats måste presenteras på ett vis som gör att kunden förstår platsens betydelse, samt ge en känsla av autenticitet och kvalitet för besökaren. (Boczar & Hallin 2009: 10)

Genom att ordna guidade visningar av kulturhistoriska byggnader mot avgift kan man även samla in pengar för att bevara dessa gamla byggnader. Många gamla byggnader kan anses för dyra för att bevara om de inte hade varit intressanta för turismen. För att hållbarhet inom bevarande av kulturella miljöer skall kunna fortlöpa så smidigt som möjligt så bör man både som turist samt som aktör inom turismnäringen överväga hur man använder sig av miljöer samt hur man värderar dem. Lyckad kulturturism måste kunna tillfredställa behov för en ekonomisk utveckling utan att offra kulturens kvalitet, utan istället bevara och upprätthålla. (Tengling, Friberg, Lindmark, Tjörnhammar 2004: 63)

6. PLANERING AV GUIDNINGEN

Före jag började med planeringen av guidningen läste jag in mig på den teori jag tyckte var väsentlig för att kunna planera och utföra guidningen. Förutom att läsa mig in på ämnet guidning och kulturturism läste jag även om projektarbete och dess faser, eftersom jag utför detta arbete som ett projekt.

Efter inläsningen på all den teori som behövdes för att klara av att utföra guidningen började jag göra upp en plan för guidningen. I planeringsfasen behövde jag komma fram till vilka som skulle fungera som pilotgrupp för min guidning, vilken rutt jag skulle gå under guidningen samt tillverka en handout och ett manus. Efter att jag kom fram till vem som

skulle fungera som målgrupp under guidningen kunde jag börja arbeta med rutten och manuset för guidningen.

Jag behövde göra en informationssökning om de punkter som skulle berättas om under guidningen för att kunna tillverka ett manus. Manuset behövs för att avgränsa mig om vilken information som skall tas upp under guidningen, i vilken ordning informationen skall tas upp, samt för att skapa en bra övergång mellan de olika platser där guidningen utförs. Manuset behövs även för att kunna memorisera all information som skall tas upp under guidningen, så att man som guide inte behöver ha själva manuset med sig under guidningen, utan endast stödanteckningar och därmed kunna tala friare till sina besökare. Som jag nämner i min teori är denna del enligt Erlandsson (2005) den mest tidskrävande delen i planerandet av en guidning.

Jag bestämde mig för att göra ett bildarkiv (Se bilaga1) innehållande bilder på olika platser och personer som skulle behandlas under guidningen, samt en ruttkarta för att göra det så lätt som möjligt för målgruppen att hänga med i guidningen och veta vilken rutt vi skulle gå under guidningen.

6.1 Målgrupp

Målgruppen för guidningen är alla de som är intresserade av kulturhistoria och Novia kvarterets historik. Gruppen som deltog i guidningen som en pilotgrupp för min provguidning för att kontrollera att manuset fungerar för kommande guidningar, är en grupp restonomstuderanden från Novia på 10 personer. De restonomstuderande som deltog i guidningen är alla 2:a årets studerande. Jag valde restonomstuderanden som min målgrupp dels för att de själva studerar turism och kan ge mig bra feedback på utförandet av guidningen samt dels för att kulturturism ingår i olika valfria studiehelheter för restonomer och intresset för detta ämne finns hos denna målgrupp. Guidningen utfördes fredagen 14.12.2012. Enligt Richards(2007) är yngre människor en väldigt viktig målgrupp för kulturturism. Den yngre generationen, speciellt studerande är en viktig målgrupp p.g.a. den starka kopplingen mellan kulturkonsumtion och utbildning, och bör därför satsas på som återkommande besökare. (Richards 2007: 14-15)

6.2 Planering av rutt

Som tidigare nämnt i min teori utav Forsell (2012) så är det lättare att anpassa sig med den information man ger ut under en guidning om man känner till dess målgrupp. I detta fall kände jag till vem min målgrupp var på förhand och kunde därför planera guidningen så att den anpassade sig just till min målgrupp med valet av information som gavs ut under guidningen.

Vid val av rutt bestämde jag mig för att lyfta upp de mest kulturellt värdefulla byggnader i kvarteret. Jag valde att börja min guidning på gamla stortorget för att i början av guidningen kunna berätta allmänt om kvarterets historik. Gamla stortorget utgjorde Åbos stadskärna innan Åbo brand år 1827 och var därmed händelsernas centrum, vilket utgjorde att jag tyckte detta var den perfekta startpunkten för guidningen. Eftersom det Rettigska palatsets historik hör ihop med historiken kring Novias campus, valde jag att berätta om denna byggnad och dess historik som en del av guidningen. Jag har valt att gå Klostermellangatan för att komma fram till det Rettigska palatset från gamla stortorget dels för att det är den kortaste vägen, samt dels för att det finns en del intressant historik att berätta om gatan. Det sista informationsstopet på vägen är Novias campus där jag berättar om gårdens historik från Rettigs tid fram till dagsläget. Guidningen tar mellan 45 minuter och en timme beroende på hur stor grupp det är som guidas. Hur lång tid guidningen tar tidsmässigt kom jag fram till efter att ha utfört guidningen ett antal gånger själv innan jag utförde guidningen med min pilotgrupp.

6.3 Bildarkiv med ruttkarta

Jag valde att göra en handout(se bilaga 1) som man kan dela ut till målgruppen i början av guidningen. Handouten består av ett bildarkiv med bilder som kan visas upp under guidningens gång och som berör de olika momenten som berättas om under guidningen. I handouten finns även en ruttkarta med de platser som skall besökas under guidningen så besökarna får en helhetsblick över ruten samt de platser som kommer att behandlas under guidningen. Bildarkivet skall göra det lättare för besökarna att följa med i guidningen genom bilderna och kartorna som finns i innehållet, samt göra guidningen intressantare. Handouten är gjord i Microsoft Publisher, och innehåller sex sidor med bilder på när den vecklas ut. Jag valde att göra denna typ av handout eftersom den är liten och smidig att ha med

sig under guidningen trots att det ryms mycket information på den. Formatet passade även bäst då jag delade in guidningen i de olika moment som skulle besökas, samt ruttkartan. För gamla stortorget del av bildarkivet valde jag en bild på torget före Åbo brand samt en bild från julfreden på torget under 50-talet, som båda passar väldigt bra att hänvisa till under guidningen. Jag valde även en bild av Carl Ludvig Engel eftersom han utgör en stor del av gamla stortorget historik. Från Rettigska palatset valde jag en bild på palatset från Rettigs tid, samt en från dagens läge fotograferat nerifrån ån, eftersom denna del av byggnaden inte ses under guidningen. Från Novias campus har jag valt bilder på de olika ägarna von Rettig för att enklare hålla reda på vem av dem som utförde vad under tobaksfabrikens tid. Jag valde att ha med en karta över hur Novia campus såg ut under fabrikstiden jämfört med dagens campus för att enklare kunna hänga med i de olika byggnadsskedena på gården. Handouten finns med som bilaga i arbetet (se bilaga 1).

7. Manus

Manuset är skrivet för att guiden skall kunna avgränsa sig för vilken information som skall tas upp under guidningen, samt i vilken ordning. Det är inte meningen att man skall följa manuset ordagrant utan det fungerar mer som ett stöd för den historik man läst in sig på. Källorna för var man kan hitta historiken finns i manuset. Manuset kan utvecklas från gång till gång man använder det, samt uppdateras i samband med aktuella händelser som kan kopplas till manuset. Ett exempel på detta är att jag i detta manus valt att skriva om julfreden på stortorget eftersom guidningen utförts i Decemberrånad. För att man som utförare av manuset lättare skall kunna förstå de olika byggnadsskedena av om och tillbyggnader på gården finns det en bilaga på en karta på hur komplexet såg ut på Rettigs tid jämfört med dagens campus (Se bilaga 2). Bilagan är densamma som finns i mindre version i bildarkivet. Jag har valt att skriva manuset i punktform för att man som följande användare av manuset skall ha så lätt som möjligt att följa med i manuset och kunna lägga till eller ändra på information. Här nedan finns manuset i punktform med alla dess guidningsdelar.

7.1 Gamla stortorget

- Åbo är Finlands äldsta medeltida stad, och var Finlands huvudstad fram till år 1812. Stortorget utgjorde den gamla stadskärnan före Åbo brand 1827 med rådhu-

set samt köpmans och hantverkarkvarter. Åbo brand kom att bli nordens största stadsbrand. I närheten av det gamla stortorget finns rester av stadens medeltida gatunät och byggnader. De byggnader som idag finns runtom gamla stortorget är från 1800-talet, men under dem finns en annan värld av medeltida källare, rester av handelsbodas och andra mindre bodar från flera sekler.

- Ex på kvarstående byggnader från 1800-talet på torget är det gamla rådhuset, Hjeltska huset, Brinkkalahuset och Classicums skolbyggnad(katedralskolan).
- Byggmästaren Samuel Berner ritade rådhuset som blev färdigt år 1736. Berners rådhus förstördes i branden 1827, och på stengrunden byggdes ett privathus som på 1850-talet gick över i ägo till en fabrikör(Juselius) som tillverkade skjortor. Skjortfabriken fungerade i huset fram till 1920-talet då huset övergick i stadens ägo och uthyrdes till polisinrättningen.
- Det Hjeltska huset har fått sitt namn efter sjökaptan Hjelt som köpte tomten efter Åbo brand och lät bygga ett tvåvåningshus i sten. Sjökaptenen själv var bosatt i husets andra våning, och husets gatuplan hyrde han ut som affärslokaler.
- Hjeltska huset övergick i Åbo stadsägo på 1930-talet, och uthyrdes även det till Åbo polisunderrättning. Huset är det ända bevarade huset i Finland som representerar renodlad St: Petersburgempirestil.
- Classicum känt som katedralskolan antas ha grundlagts år 1276 för att utbilda pojkar i kyrkans tjänst. Classicums lokaler utnyttjades av försvarsmakten under Finlands två krig. På 1970-talet blev Classicum att heta katedralskolan och kom att stå för Åbo gymnasium både för flickor och pojkar. (Åbo stad 2007)
- Överdirektör Josef Bremer lät uppföra Brinkkalahuset. Bremer hade inte klart för sig från början för vad byggnaden skulle nyttjas till, utan snarast uppfattade han bygget som en trygg pengaplacering. (Ringbom 1988: 15-16)

- Brinkkalahuset har varit stadsbostad för den släkt som ägde herrgården Brinkhall på ön Kaksकर्ता, men överföll i Åbo stads ägo år 1819 och fungerade som rådhus efter Åbo brand fram till 1920-talet. Fram till 1985 var huset uthyrt till stadens polisnärhet, och sedan 1986 har Åbo utlyst julfred från balkongen i Brinkkalahuset. (Åbo stad 2007)
- Även om julfreden först började utföras från Brinkkalabalkongen först år 1986, så har den utförts på det gamla stortorget ända sedan staden grundades. När tolvslaget närmar sig på julaftonsdagen utlyses julfreden i Åbo varje år.
- För dagens finländare är seden att utlysa julfreden en länk mellan gången tid, nutid och framtid. Ceremonin är lika gammal som Finland. Åbo har genom detta blivit Finlands julstad. Julfridsutlysningen började för att ge alla en påminnelse om att julfreden inleds, som en allvarlig uppmaning att fira högtiden på ett hovsamt sätt, som ett hot om bestraffning av eventuella överträdelser samt en önskan om god jul. Om man begick brott under julfreden var straffet extra hårt för detta förr i tiden. I Åbo. Enligt 1830-talets julfredskungörelser var det mer än 40 silverdaler (300 euro) i böter för dem som begick brott under högtiden.
- Platsen där julfredsceremonin äger rum varje år, miljön kring domkyrkan och gamla stortorget är helig mark med tanke på dess historia, och är den äldsta vittnesbörden i dagens Finland på finländsk kultur och identitet. (Heikkilä, Suvikumpu 2011:31–41)
- Efter Åbo brand 1827 gjordes en ny stadsritning för Åbo stad av Carl Ludvig Engel. Planen blev färdig på endast 3 veckor.
- C. L Engel var en tysk arkitekt, verksam sedan 1814 i Finland. Bland hans egna arbeten i Åbo kan nämnas observatoriet, ryska kyrkan, domkyrkans och akademihusets återuppbyggnader efter Åbo brand. Man vet ej säkert men det tror ha varit Engel som var arkitekt även till Theologicum.
- Stadsplanen som Engel utförde för Åbo skulle förbättra brandsäkerheten, och de flesta byggnader därefter blev i sten. Man fick vid torg och åstränder endast uppfö-

ra hus av sten och inga trähus i staden fick vara högre än en våning. Staden kom att få stora kvarter som vara lätta att orientera sig i med ett rutnät av långa och raka gator där varje gård var en enda enhet. (Kavanterä Othman 1976: 8)

- I den nya stadsplanen från 1828 förlades stadens huvudtorg till det nuvarande salutorget. Miljön kring det gamla stortorget representerar fortfarande idag Engels imperiestad från 1828.
- Efter Åbo brand flyttade även universitetet i Åbo till den nya huvudstaden Helsingfors. År 1918, kort efter att Finland hade blivit självständigt grundades nuvarande Åbo akademien. Tack vare en donation av den inflytelsefulla familjen Rettig i Åbo, fick akademien en stor donation till den teologiska fakulteten som uppstod tack vare denna donation år 1924.
- Det Rettigska palatset som ligger intill det gamla stortorget hör även det till medeltida Åbo. Gatan mellan gamla stortorget och Rettigska palatset, Klostermellangatan, är Finlands äldsta gata.
- Klostermellangatan var under medeltiden en av de viktigaste gatorna i Åbo. I sin stadsplan för det nya Åbo efter Åbo brand 1827, bevarar C. L. Engel gatan. Gatan har varit stängd i årtionden och har därigenom bevarats i ursprungligt skick. I dagens läge är den åter öppen. (Åbo stad 2007)

7.2 Det Rettigska palatset

- Villa von Rettig även kallad von Rettig palatset var byggt år 1928 för VD och koncernchef Hans von Rettig som privathem för honom och hans familj.
- Byggnaden var ritad av arkitektbröderna Bertel och Valter Ljung. Arkitekterna tog hänsyn till den kulturella omgivningen när de gjorde ritningarna för villan. Ritningarna genomfördes i barrockklassicistisk anda.
- De första ritningarna på villan gjordes hösten år 1927. På våren 1928 påbörjades byggnadsarbetet och redan i december 1928 kunde familjen Rettig flytta in i villan.

- Valter Jung gjorde även en plan för villans interiör för inredning, med undantag från stora matsalen, ett herrum och biblioteket. Det enda som finns kvar i dagens läge av interiören från Rettigs tid är ett badrum på andra våningen i huset på avdelningen för Ars Novas utställningar.
- På nedre våningen av palatset fanns ett biljardrum med havsutsikt där ägaren, Hans von Rettig, som var en av huvudägarna av Borefartyg kunde se fartygen anlända och lämna hamnen. Hans von Rettig var en mycket inflytelserik affärsman.
- År 1979 dog Hans von Rettig. Hans änka Disa von Rettig flyttade bort från palatset, som kom att stå tomt i åtta år. Åbo stad sätter då igång med förhandlingar, men i juli 1988 rapporterar Åbo Sparbank sig som ny ägare av villan. Bankens planer var att använda villans utrymmen som mötesplats samt för utställningar och konserter.
- I januari år 1989 öppnas dörrarna för allmänheten för första gången för att få ta del av byggnaden, och en vecka senare visar det sig att villan haft 50 000 besökare som tagit tillfället i akt.
- Matti Koivurinnas stiftelse tog över palatset hösten 1991 och planen var att byggnaden skulle renoveras om till konstmuseum. Efter att ha påbörjat byggnadsarbetena upptäcktes det arkeologiska fynd, som gjorde att planerna ändrades.
- Aboa Vetus blev det nya underjordiska museumet under den Rettigska villan, och på andra våningen i villan finns konstmuseum Ars Nova. På Ars Nova finns det ursprungliga Rettigska badrummet i grön marmor bevarat. (Hilska 1995:10-13)

7.3 P. C Rettig tobaksfabrik

- Justitieborgmästaren Claes Sacklen köpte först tomten (1828) på Tavastennunnegatan som obebyggd, och satte genast igång med arbetet på gården som kom

att bli en typisk stadsgård med fem olika byggnader på. Samma år som Sacklen köpte tomten gav han i uppdrag åt arkitekt Granstedt, Engels medhjälpare vid kejserliga intendentkontoret, att rita två bostadshus av trä vid stora Tavastegatan.

- I april 1847 såldes gården till den från Gävle nyinflyttade Pehr Cerelius Rettig, som där inrättade *P. C Rettig & Co Tobaksfabrik*.
- Om och tillbyggnader utfördes år 1848 för omvandlingen av gården till tobaksfabrik, och dessa utfördes med ritningar av P.J. Gylich.
- Per Johan Gylich blev Åbo stadsarkitekt år 1829. Han har utfört flera hundra ritningar för hus i Åbo efter Åbo brand, bland de man känner till bl.a. Cajanderska huset, matematisk- naturvetenskapliga fakulteten för ÅA, geologiska institutet, statsvetenskapliga fakulteten, Hjelts hus m.m.
- Tvåvåningshuset i tegel utmed klostermellangatan från Sacklens tid förlängdes med en byggnadsdel, även det i två våningar. Byggnaden hade under Sacklens tid fungerat som stall och vagnslider.
- På nunnegatan byggdes ett litet tvåvåningshus i tegel som kom att stå på en äldre källare med stentrappor.
Hjalmar Lindahl genomförde ett projekt år 1864 som resulterade i en byggnad i två våningar som sammanfogades med två våningshuset i tegel på nunnegatan och det förlängda två våningshuset utmed klostermellangatan. Dessa sammanfogade hus består idag av hela den länga som upptar nunnegatan- klostermellangatan.
- Tobaksfabriken var under sina första två år inrymd i lokaler omkring i Åbo, men hösten 1848 flyttade man in i den då iordningställda fastigheten på nunnegatan.
- I samband med nybygget på Tavastegatan där de byggde den nya fabriksbyggnaden, så införde firman år 1885, som den förste i Åbo elektrisk belysning i byggnaden. Den nya fabriksbyggnaden av tegel placerades mellan Granstedts två trähus.

- Under fabrikstiden genomfördes en hel del olika byggprojekt på tomten, bl. a ett ångpannhus och ett magasin av tegel på slutet av 1800-talet. Just de båda stod på den yta som idag upptas av klostermellangatan. Gatan återupptog dock och stensattes ca 1980. (Berggren & Landen 2011)
- Per Cerelius Rettig gjorde år 1866 en stor donation till Åbo stad som bestod av den schweitzerbalkong som är känd i Åbo under namnet Samppalinna. Stället blev väldigt populärt och kom att kallas i folkmun för Rettikan. Restaurang Samppalinna fungerade som paviljong för resenärer då ångbåtstrafiken hade inletts i Åbo. På Rettikan väntade folk på båtar från Stockholm, Helsingfors, Reval, S: T Petersburg och Lybeck. (Åbosamfundet 2002: 22-23 +75)
- År 1867 tog Pehr Cerelius bror Robert Rettig över fabriken efter Pehrs död. Roberts son Pehr Fredric Rettig blev även delägare i firman, och tar över firman efter sin fars död.
- 1897 grundar Fredric Bore steamship company AB, och året efter blev han adlad och fick namnet von Rettig. Iden var att skapa en fast färjeförbindelse året runt mellan Stockholm och Åbo. Han var gift med Maria Sofia von Horn, även av adlad släkt. De fick sex barn tillsammans.
- Fredric gjorde en stor donation år 1903 till uppförandet av Åbo stadsbibliotek samt donerade tiotusentals böcker till det nya biblioteket, en betydande konstsamling och en stor summa pengar för anskaffning av litteratur.
- Henning, Fredriks son kom även att bli delägare i firman, och blev chef efter sin fars död. Henning var gift med sin kusin Adeleide Rettig (som var syster med Maria von Horns bror Leopald von Horn.) Henning var far till Hans von Rettig som byggde den Rettigska villan, som i sin tur över företaget vid sin fars död.
- Kvarteret intill förvärvades även under 1850-talets slut och det var då Hans von Rettig år 1928 lät uppföra Villa von Rettig.(Rettig group)

- Fabriksområdet utökades med tiden, och den gamla brandstationen på tomten intill infogades i fabrikskomplexet. På samma tomt byggdes även under 1900-talets första år en kombinerad bostads och fabrikslänga.
- Dagens gårdsbyggnad (café) är ritad av P. J Gylich år 1928 för att verka som en mindre uthusbyggnad. Flera år senare förlängdes byggnaden, och år 1889 byggdes en till våning till byggnaden för att fungera som kombinerad bostads- och uthus. Längan kom då att se ut mer eller mindre som den fortfarande gör i dagens läge.
- Tobaksfabrikens sista stora byggnadsprojekt på området var den fabriksbyggnad som A. Richardtson ritade år 1927, och den var helt konstruerad i betong. Denna byggnad skulle inrymma produktions och lagerlokaler för tobaksfabrikens snabbt växande behov under 1920-talet. Byggnaden placerades med ena gaveln mot Nunnegatan, och huvudfasaden mot Tavastegatan, samt ena gaveln sammanbyggd med den gamla brandstationen. Ingången till fabriksområdet på nunnegatan bär inskriptionen P.C. Rettig och kröns av bolagets firmamärke i form av en vapensköld med ett ankare och ett gotisk A, samt tre stycken stiliserade liljor. I samband med den nya fabriksbyggnaden var Granstedts två trähus tvungna att rivras ner.
- Delar av verksamheten expanderade och utlokaliseras med tiden, och år 1960 tillkom en ny fabriksbyggnad i hamnområdet, dit huvudparten av firmans produktion förlades.
- I början av 1970-talet tillverkades fortfarande cigaretter i fabriksbyggnaden på Tavastegatan -Nunnegatan, och dess huvudkontor var inrymt i längan vid Klostermelangatan-Nunnegatan, där även den Rettigska rederiverksamheten hade lokaler.(Berggren & Landen 2011)
- År 1976 gick P. C Rettig & Co ihop med sin tidigare huvudkonkurrent och började fungera under en och samma firmanamn Oy Rettig- Strengberg.

- Mot slutet av 1970-talet började verksamheten vid Nunnegatan avvecklas, och huvudkontoret flyttades till Esbo år 1977. Lokalerna i kvarteret hyrdes efterhand ut till olika verksamheter som butiker, hantverk m.m.
- Under 70-talet började Rettig även satsa på andra verksamheter. Deras huvudområden kom att bli tobaksindustrin, sötsaksindustrin, metallindustrin samt rederi.
- Bolaget som från 1983 heter Oy Rettig Ab sålde tobaksavdelningen 1995 och tillverkningen i Åbo upphörde år 1998.
- Idag styrs företaget av Anna von Rettig, Cyril von Rettig, Tom von Rettig samt Hans von Rettig, och alla sitter i styrelsen. Deras far Gilbert von Rettig var son till Hans von Rettig som byggde den Rettigska villan.
- Det finska familjebolaget är numera aktivt inom tre affärsområden; Rettig ICC(radiatorer), Bore(rederiverksamheten) samt Tarkala(utveckling samt uthyrning av fastigheter). (Rettig group 2012)

7.4 Stiftelsen för Åbo Akademi & Novia

- År 1986 förvärvades det rättigska komplexet av stiftelsen för Åbo akademi, och byggnaderna befann sig då i högst varierande skick. Lokalerna renoverades till ok standard, och vissa förändringar i rumsindelningen genomfördes.
- För ÅA handlade det mest om arbets- och undervisningsutrymmen för ämnena konstvetenskap, litteraturvetenskap, svenska och psykologi.
- De tre förstnämnda ämnena kunde nästan genast flytta in i längan på Klostermelangatan- Nunnegatan eftersom denna byggnad redan under 1960-talet omvandlats till kontorsutrymmen. I längan längst mot nunnegatan tog konstvetenskapen plats,

där en del av de Rettigska inventarierna fanns kvar, och det gamla kassavalvet från Rettigs tid kunde användas som mörkrum.

- Invigningen skedde först i oktober 1989, då stiftelsen för Åbo akademi formellt överlät utrymmena till akademien.
- Samma år som invigningen skedde fick även psykologin ett utrymme att verka i, och flyttade in i den stora fabriksbyggnaden.
- En del av huvudbyggnaden användes även för Åbolands hemslöjdsinstitut och vårdutbildningen för Sydväst på 90-talet.
- I resten av komplexets byggnader, i första hand den gamla brandstationen inrymdes olika verkstäder.
- Samtliga akademiska ämnen flyttade år 2004 till Arken. En omfattande renovering gjordes samma år, och sedan dess förfogar Yrkeshögskolan Novia(dåvarande Sydväst) över hela komplexet, men det är fortfarande i Stiftelsen för Åbo akademis ägo. (Berggren & Landen 2011)

8. UTFÖRANDET AV GUIDNINGEN

Genomförandet av guidningen skedde fredagen 14.12.2012 kl 11.30. I enlighet med teori av Erlandsson(2005) är det första ögonblicket med kunden det viktigaste eftersom kunderna snabbt bildar en uppfattning om ditt arbete samt om dig som person. Det är därför mycket viktigt att befinna sig i god tid på plats före kunderna anländer. Jag befann mig på plats ca 15 minuter före guidningen skulle börja, för att finnas på plats då de första personerna började anlända. Målgruppen var som tidigare nämnt restonomstuderande från YH Novia, och utgjorde en grupp på 10 personer. Guidningen inleddes med att jag presenterade mig själv för målgruppen som skulle delta i guidningen, och berättade vilka platser vi skulle besöka under guidningen samt hur lång tid det skulle ta att utföra guidningen. Jag berättade även att detta var en del av mitt slutarbete och om utvärderingen som skulle utföras efter guidningen.

Guidningen startade enligt planerna på Gamla stortorget, och jag började min guidning med att berätta varför jag valt gamla stortorget som startpunkt för guidningen, för att sedan fortsätta med den historik jag hade att berätta om platsen. Övergången mellan gamla stortorget och Rettigska villan som var följande guidningspunkt flöt på bra. På väg till följande informationspunkt; Rettigska villan promenerade vi längs med Klostermellangatan. Jag valde denna väg till Rettigska villan dels för att den var kortast samt för att jag även ville berätta lite historik om gatan som jag vävde samman med resten av kvartershistoriken. Jag beslöt mig för att gruppen skulle stanna innanför grindarna på Klostermellangatan då jag berättade om Rettigska villan på andra sidan gatan, för att vi inte skulle blockera hela trottoaren för förbi passeranden eller vara i vägen för eventuell trafik. Informationen som jag gav ut om Rettigska villan väckte stort intresse hos gruppen, och de flesta visste inget om villans historik från tidigare och hade heller ingen aning om villans samband med Novias campus, som var följande och den sista stoppunkten i guidningen. Novias campus var den del av guidningen som planerat skulle ta längst tid utav de olika guidningsstoppen, och jag var glad att allting hade gått enligt tidsschemat när vi anlände till campuset så att jag i lugn och ro kunde dela med mig av informationen som jag gav ut på campus. Detta var även den knepigaste delen av guidningen för att de fanns så många olika personer, årtal och byggnadsskeden att komma ihåg, så under denna del av guidningen använde jag mig lite grann av mitt stödmanus som jag tillverkat för guidningen. Stödmanuset bestod endast av

franska streck med årtal och namn på för att jag skulle kunna tala så fritt som möjligt under guidningen.

Jag hade förberett tid för eventuella frågor under guidningen och under guidningen fick jag som jag hade tänkt mig svara på en hel del frågor om de platser, byggnader och personer jag berättade om under guidningen, och till min lättnad kunde jag svara på alla frågorna tack vare min förberedande inläsning av de olika momenten för guidningen. Guidningen utfördes enligt planerad tidtabell och genomfördes på ca 50 minuter. Efter att guidningen avslutats gjordes en grupputvärdering av guidningen tillsammans med målgruppen. Innan starten för guidningen hade jag bokat rum på Novia för utvärdering samt kokat glögg till alla som skulle befinna sig på utvärderingstillfället.

9. UTVÄRDERING AV GUIDNINGEN

För att få en överblick över resultatet av guidningsutförandet så behövs den sista fasen i projektarbetet; utvärderingsfasen. Som tidigare nämnts i min teori angående utvärderingsfasen är utvärderingen enligt Nordberg (2002) till för bland annat att få feedback och förslag till förbättringar. I utvärderingen tar jag upp vad som gick bra och vad som kunde förbättras inför kommande guidningar med hjälp av den feedback jag fått av min pilotgrupp samt min självutvärdering.

Jag har valt att göra en självutvärdering där jag själv funderar på vad som gick bra samt mindre bra under guidningen. Jag har även valt att göra en grupputvärdering där den grupp som fungerade som målgrupp under guidningen fått vara med och diskutera resultatet av guidningen. Grupputvärderingen skedde genast efter utförandet av guidningen i ett av Novias klassutrymmen. Utvärderingen skedde genom en diskussion som bandades in så att jag skulle kunna gå igenom materialet noggrant i efterhand.

9.1 Självutvärdering

I stora drag är jag väldigt nöjd med både planeringen av guidningen samt utförandet av guidningen.

Jag använde mig av de guidningstekniker jag läst in mig på utav den teoretiska delen av mitt arbete och tyckte att de fungerade väldigt bra i praktiken.

Att få ihop manuset var den delen av arbetet som varit mest tidskrävande i hela projektet. Jag visste att manuset för guidningen skulle fungera redan innan utförandet för målgruppen eftersom jag gjort en provguidning dagen innan guidningen med pilotgruppen för att se att det fungerar även i praktiken, men även det gick över förväntan efter provomgången. Jag kände mig väl förberedd för guidningen och tyckte att det hela flöt på väldigt bra. Eftersom jag var väldigt inläst på mitt manus så tyckte jag att jag kunde tala rätt så fritt, och hade endast manuset med som stöd. Angående guidningen längs med Klostermellangatan har jag i efterhand kommit fram till den kunde ha varit en egen informationspunkt för guidningen med mer omgående information eftersom gruppen påpekade att de gärna hade hört mer om gatans historik. Till denna guidning hade jag valt att nämna den p.g.a. dens forna betydelse för kvarteret, men även för att ha någonting att berätta om på vägen mellan Stortorget och Villa von Rettig.

På den sista guidningspunkten; Novias campus kunde jag möjligtvis ha gjort de olika byggnadsskedena på gården lite tydligare genom att visa gruppen den karta jag själv arbetat med som visar hur gården sett ut under fabrikstiden jämfört med dagens läge. Detta kunde tas i beaktande till eventuella framtida guidningar.

9.2 Utvärdering av gruppen

Under grupputvärderingen gick jag tillsammans med pilotgruppen igenom guidningen del för del. För att få igång en diskussion kring resultatet av guidningen så hade jag förberett några inledande frågor till gruppen. Frågorna finns som bilaga (Se bilaga 3).

Vi började med att gå igenom rутten som helhet, sedan varje informationspunkt var för sig; Gamla stortorget, Rettigska villan, Novias campus samt manuset i sin helhet. Vi avslutade utvärderingstillfället med att diskutera förbättringsförslag samt utvecklingsförslag. Målgruppen tyckte rутten i sin helhet var klar och logiskt utvald. De tyckte det gamla stortorget var en bra start på guidningen och Novias campus var en bra avslutning för guidningen. Valet av byggnader var ett bra val enligt målgruppen, och sammanvävningen mellan de olika byggnadshistorikerna flöt på bra. De undrade över om det inte vore möjligt att även ta med akademins byggnader bredvid domkyrkan också, men jag förklarade att jag avgränsade mig till Novia kvarteret då det är en Novia kvartersguidning, samt att guidningen

skulle ta betydligt mycket längre tid att utföra ifall domkyrkan och byggnaderna runt omkring domkyrkan skulle inkluderas i guidningen.

Vid stortorget som var guidningens startpunkt tyckte de flesta att det var intressant att jag berättade om julfreden då vi befann oss i Decemberrmånad. De tyckte att Klostergatans historik var intressant, och hade gärna hört ännu mer historik om gatan.

Gruppen gillade besöket invid Rettigska villan, och tyckte att det var intressant då jag blandade nutidsfakta med fakta från Rettigs tid under besöket där. De flesta inom målgruppen nämnde att de tyckte det var synd att det fanns så lite kvar av interiören i Villa von Rettig eftersom de blivit intresserade av familjehistoriken under guidningen. Största delen utav målgruppen kände inte till familjen Rettig och Villa von Rettig innan guidningen. De tyckte det var en bra övergång att jag först berättade om familjen Rettig samt om villan, för att sedan övergå till deras verksamhet som hängde ihop med följande besökspunkt i guidningen; Novias campus.

Novia campus del av guidningen var intressant enligt de flesta, och målgruppen enades om att denna del var bra utformad trots all den information som gavs ut, vilket var rätt så mycket att hålla reda på. De tyckte att med tanke på all information som gavs ut så kunde man inte ha gjort denna del av guidningen klarare än hur den utfördes under guidningen.

Målgruppen ansåg att mitt bildarkiv var en väldigt bra ide, och att det var lättare att följa med i guidningen om man hänvisade till bilderna med den relaterade informationen som gavs ut. Utan bilderna på de olika ägarna i fotoarkivet, hade det varit svårt att följa med i guidningen då ägarbytena var rätt så många tyckte de flesta. Jag frågade målgruppen om de tyckte det skulle vara en bra idé att även ha en karta över campuset från Rettigs tid samt en bild från dagens campus med i bildarkivet för att lättare kunna hänga med i guidningen över de olika byggnadskedena på gården. Jag visade upp den karta jag hade med mig över gården, och de tyckte att den absolut skulle in i bildarkivet. De undrade även över ifall det fanns några bilder på de hus som inte längre fanns på campus som man kunde ha i arkivet. T.ex. På Granstedts två hus som revs ner. De tyckte det var roligt att jag hade kommit över tobaksaskar som tillverkats i byggnaden på Novias campus och hade med dem till guidningen.

Manuset ansågs ha en bra balans på den information som gavs ut, och dosen av information på de olika informationsställena var lagom och höll intresset uppe från guidningens början till dess slut. Guidningen var informativ, och det framkom under utvärderingen att

målgruppen tyckte att alla Novia-studeranden borde känna till campusets historik, och kunde vara en del av den rundvandring som görs runt campuset för nya studeranden varje höst. De tyckte även att det kunde vara bra att utföra denna guidning för Novias utbytesstuderanden. I överlag var gruppen nöjd med guidningen, de tyckte att det var svårt att ge kritik p.g.a. att guidningen var så välplanerad och de hade svårt att se hur man kunde förbättra den. Utvärderingen flöt på väldigt bra och utfördes på ca 45 minuter.

10. Utvecklingsförslag

I stora drag är jag väldigt nöjd med både planeringsfasen och genomförandefasen av guidningen eftersom resultatet av guidningen var väldigt lyckad.

Ett förbättringsförslag för genomförandefasen av guidningen är att använda sig mer av handouten under guidningen. Efter utvärderingstillfället med pilotgruppen framkom det att det kunde vara lättare att följa med i guidningen med hjälp av bildarkivet, speciellt angående guidningsdelen som utfördes på Novias campus eftersom denna del av guidningens historik innehöll en hel del personer och årtal att hålla reda på.

Ett utvecklingsförslag för guidningen är att planera en guidning för utbytesstuderande. Man kunde till största del använda sig av det manus jag tillverkat, men översätta det till engelska och göra tillägg av aktuella händelser. Eftersom jag hade en målgrupp som studerade på Novia så tog jag inte upp någon information under guidningen som behandlar Novia i dagens läge. Om man gjorde ett guidningsmanus för utbytesstuderande kunde man lägga till information i guidningen om Novia som yrkeshögskola; utrymmen i dagens läge, utbildningar, antal studerande. Etc.

Ett annat utvecklingsförslag är att man kunde ordna en campusguideutbildning på Novia. Kursen kunde innehålla kvartershistorik samt teori om guidningstekniker; hur man som guide förmedlar kunskap om kulturhistoriska platser. Efter campusguideutbildningen kunde de personer som deltagit i kursen fungera som campusguider på Novia för planerad målgrupp.

11. Sammanfattning

Syftet med detta arbete som utfördes i form av projektarbete var att skapa ett temaguidningskoncept för en guidning angående historiken i kvarteret där Yrkeshögskolan Novia är belägen. Yrkeshögskolan Novia fungerade som uppdragsgivare för projektet och Anna-Karin Abrahamsson som beställare samt handledare. Projektet var ett förslag av avdelningschef Mona bischoff.

Innan jag började arbeta med projektet läste jag in mig på teori relaterat till projektarbete samt guidningskunskap för att i praktiken kunna utföra arbetet som väl som möjligt.

Projektet delades in i tre olika faser. Den första fasen bestod av planeringsfasen. I planeringsfasen samlade jag in material inför tillverkningen av manuset. Jag tillverkade manuset samt en handout som fungerade som stödmaterial under guidningen. Tillverkningen av manuset var den delen av projektet som tog längst tid att utföra. Efter att ha samlat in allt material jag behövde för att tillverka manuset behövde jag avgränsa mig till vad jag tyckte var intressant och relevant att ha med i guidningen för planerad målgrupp. Resultatet av denna del av arbetet var lyckat eftersom både jag och pilotgruppen ansåg att informationen som gavs ut under guidningen var anpassad till pilotgruppen. Vid skapandet av manuset har jag tagit i beaktande den teori som framgår av Erlandsson(2005) att en guidning alltid bör vara planerad från början till slut så att den anpassar sig till just den målgrupp man möter.

I planeringsfasen kontaktade jag även pilotgruppen som skulle medverka på guidningen.

I den andra fasen som bestod av genomförandefasen utförde jag guidningen tillsammans med pilotgruppen, och i den sista fasen skedde utvärderingen av guidningen både enskilt samt tillsammans med pilotgruppen. Det framkom av utvärderingen tillsammans med pilotgruppen att de var väldigt nöjda med guidningen och tyckte den var både informativ och intressant.

Sammanfattningsvis av de utvecklingsförslag jag föreslår inför framtida guidningar är att man kunde ordna campusguidningar även för utbytesstuderande och översätta manuset till flera olika språk. Man kunde även ordna en campusguidekurs för de studerande som är intresserade av att utföra dessa guidningar.

Källförteckning

Bokkällor:

Aronsson Leif, Monica Tengling 2003. *Turism- världens största näring*. Liber ab. Malmö.

Berggren & Landen pdf 2011 uppdatering av Ringbom Sixten, Åsa Ringbom 1985. *Akademiska gårdar*. Esbo

Boczar Olivia, Hallin Jenny 2009. *Kyrkobyggnader som kulturhistorisk produkt*. Examensarbete, högskolan på Gotland.

Erlandsson Eva 2005. *Guide och reseledare*. Liber ab. Kristianstad

Heikkilä Tuomas, Liisa Suvikumpu 2011. *Åbo utgör julfred*. Kirjapaja, Helsingfors

Hilka, Sari 1995. *Aboa vetus & Ars Nova Magazine*. Aboa vetus & ars nova, Åbo

Kavanterä Othman Valli 1976. *Trähusstaden Åbo*. Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset. Keuruu

Macheridis Nikos 2005. *Projektspekter-kunskapsområden för ledning och styrning av projekt*. Studentlitteratur. Lund

Markusson Pär 2011. *Kurs I projektarbete*. Examensarbete. Karlstad universitet

Marttila Anders, Karlsson Åke 1999. *Projektboken – metod och styrning för lyckade projekt*. Studentlitteratur, Lund

McKercher Bob, Hilary du Cros 2002. *Cultural tourism- the partnership between tourism and cultural heritage management*. The Haworth press. Binghamton

Nationalencyklopedin 1992. Bokförlaget Bra Böcker. Hanagnäs

Nordberg, Kjell 2002. *Projekthandboken*. AB Björnen, Borlänge.

Richards Greg 2007. *Cultural tourism – global and local perspectives*. The Haworth hospitality press. Binghamton

Ringbom Åsa 1988, *Societeshusen I storfustdömet Finland*. Vammala kirjapainoo. Helsingfors

Åmodt Ola 2001. *Guideteknikk*. Tapir akademisk förlag. Trondheim.

Internetkällor:

Boczar Olivia, Hallin Jenny 2009. *Kyrkobyggnader som kulturhistorisk produkt*. Examensarbete, högskolan på Gotland. (hämtat 6.10.2012)

Museiverket 22.12.2009 hämtat 25.11.2012
http://www.kulturmiljo.fi/read/asp/rsv_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4620 (hämtat
25.11.2012)

Rettig group 2012. www.rettig.fi/history (hämtat 29.10.2012)

Weissglass Gösta 2002. Paju Martin, Westin Lars, Danell Torbjörn. *Rapport ur riksantikvarieämbetets förlag*. Riksantikvarieämbetets förlag. Stockholm (hämtat 6.10.2012)

Åbosamfundet ry, svenska sektionen 2002. *Åboarna en hemstad om det svenska Åbo*. Åbosamfundet ry, Åbo.

Åbo stad 2007. *Gamla stortorget historia*.
;https://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=14999&culture=sv-fi&contentlan=3
(Hämtad 23.11.2012)

Muntliga källor/ E-mail:

Berggren Lars 2012: Professor i konstvetenskap. Föreläsning 14.11.2012

Forssell Airi 2012: Guide för Åbo turistguider ry, e-post 14.11.2012

Bilaga 1

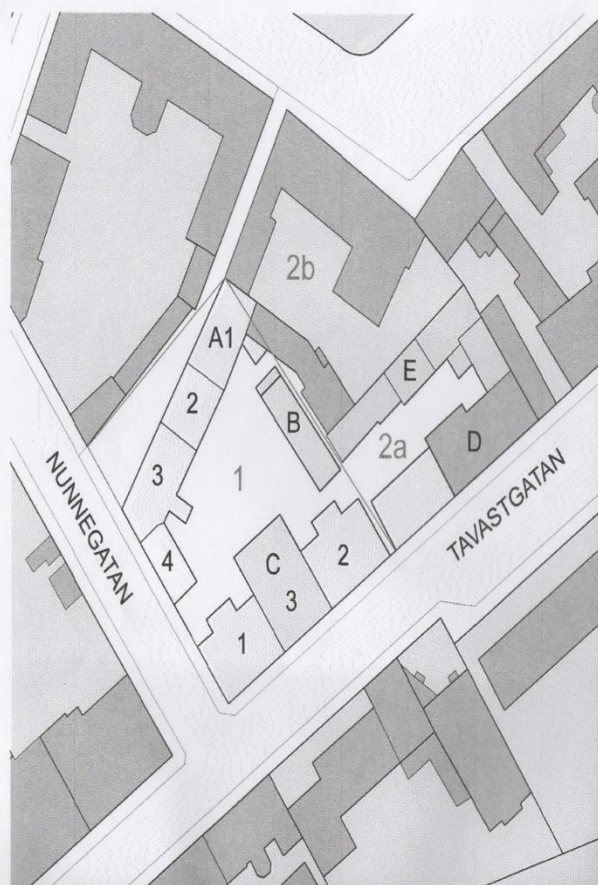
<p>Rutt</p>	 <p>1. Gamla stortorget 2. Rättsiska palatset 3. Rättsiska tobaksfabriken</p>
<p>1. Gamla stortorget</p>	 <p>Kvarteren mellan kyrkan och stortorget före Åbo brand</p> <p>1950-talet utanför Brinkkalvhuset för utbustrinngen</p> <p>Carl Ludvig Engel (1778—1840)</p>
<p>2. Det Rättsiska palatset</p>	 <p>Rättsiska palatset idag</p> <p>Rättsiska palatset under Hans Von Rethles tid</p> <p>Väster Jung (1879-1946)</p> <p>Bertel Jung (1872-1946)</p>

Bilaga 1

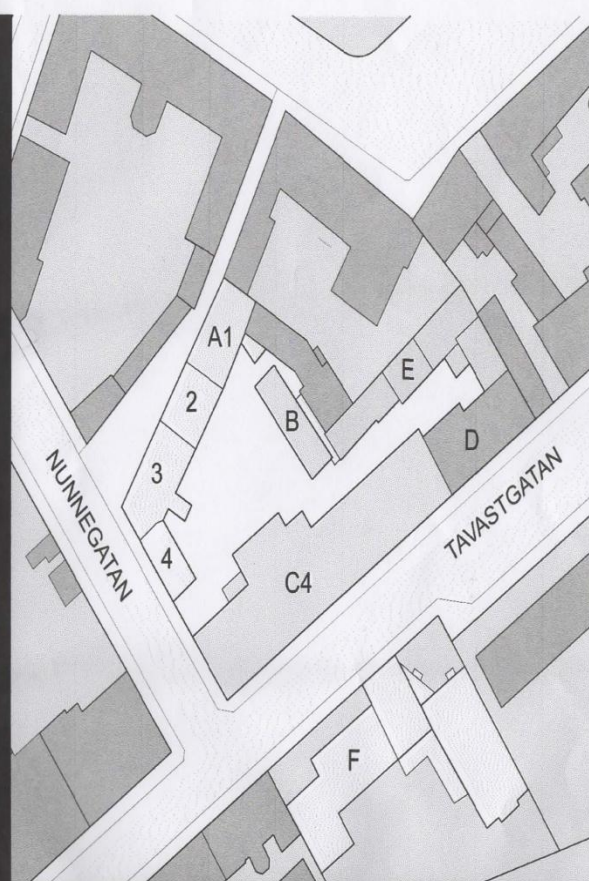
		
<h3>3. Rättsiska tobaksfabriken</h3> <p>Tobaksfabrikens ägare genom tiderna</p> <p>Pehr Cerehus Retig (1811-1871)</p> <p>Robert Retig (1818-1886)</p> <p>Pehr Fredric Von Retig (1843-1914)</p> <p>Hemming Von Retig (1866-1924)</p> <p>Hans Von Retig (1894-1979)</p>	<h3>Gårdskarta över Novias campus</h3> <p>P C Retig & co. ca 1920</p> <p>Yh Novias campus ca 2000</p>	 <h2>Campusguide bildarkiv</h2> <p>Kvarterets historik i bilder</p> <p>YH Novia</p>

Bilaga 2

Novia campus gårdskarta

Rettig ca 1920

Rettig ca 2000

Bilaga 3

Inledande diskussionsfrågor för utvärderingstillfället med gruppen

1. Vad tyckte ni om rutten i sin helhet?
2. Vad tyckte ni om information som gavs ut på
 - A) Det gamla stortorget
 - B) Rettigska palatset
 - C) Novias campus
3. Tyckte ni att övergången mellan de olika platserna sinsemellan flöt på bra?
4. Vad tyckte ni om manuset i sin helhet? Fanns det något som var överflödigt eller kunde läggas till utav informationen?
5. Har ni några förbättringsförslag på manuset/rutten?
6. Vad tycker ni om bildarkivet? Är det enklare att följa med i guidningen med hjälp av bildarkivet?
7. Hur tyckte ni att jag fungerade i rollen som guide?
8. Vad tyckte ni var mest intressant utav den information som gavs ut under guidningen?
9. Har ni några förbättringsförslag/utvecklingsförslag på guidningen i sin helhet?